

ПРАГРАМА КВАЛІФІКАЦЫЙНАГА ЭКЗАМЕНУ
пры праходжанні атэстацыі педагагічнага работніка на прысваенне
вышэйшай кваліфікацыйнай катэгорыі
Напрамак дзейнасці – настаўнік беларускай мовы і літаратуры

Нарматыўныя прававыя акты, якія рэгламентуюць педагагічную дзейнасць, арганізацыю адукацыйнага працэсу

Асновы дзяржаўнай палітыкі ў сферы адукацыі. Дзяржаўныя гарантыі ў сферы адукацыі. Асноўныя тэрміны, якія прымяняюцца ў Кодэксе Рэспублікі Беларусь аб адукацыі, і іх азначэнні.

Патрабаванні, якія прад'яўляюцца да педагагічных работнікаў. Правы і абавязкі педагагічных работнікаў.

Сістэма адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь. Асноўная, дадатковая, спецыяльная адукацыя. Формы атрымання адукацыі.

Кантроль і самакантроль забеспячэння якасці адукацыі.

Мэты і задачы моўнай і літаратурнай адукацыі.

Асноўныя палажэнні канцэпцыі вучэбнага прадмета «Беларуская мова». Асноўныя палажэнні канцэпцыі вучэбнага прадмета «Беларуская літаратура».

Асноўныя зместавыя лініі адукацыйных стандартаў па вучэбных прадметах «Беларуская мова» і «Беларуская літаратура».

Змест і структура вучэбных праграм па беларускай мове і літаратуры для 5—9 класаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі. Змест і структура вучэбных праграм па беларускай мове і літаратуры для 10-11 класаў (базавы і павышаны ўзровень).

Патрабаванні і метадычныя рэкамендацыі інструктыўна-метадычных пісьмаў Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Ацэнка вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў па вучэбным прадмеце «Беларуская мова». Ацэнка вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў па вучэбным прадмеце «Беларуская літаратура».

Правілы правядзення атэстацыі вучняў па беларускай мове і беларускай літаратуры ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі.

Патрабаванні санітарных нормаў, правілаў і гігіенічных нарматываў да арганізацыі адукацыйнага працэсу.

Спіс рэкамендаванай літаратуры

1. Адукацыйны стандарт вучэбнага прадмета «Беларуская літаратура» (I–XI класы) // Роднае слова. – 2009. – № 8. – С. 96–100.

2. Адукацыйны стандарт вучэбнага прадмета «Беларуская мова» (I–XI класы) // Роднае слова. – 2009. – №8. – С. 101–111.

3. Ацэнка вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў па вучэбным прадмеце «Беларуская літаратура» [Электронны рэсурс] // Партал Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. – Рэжым доступу: <http://edu.gov.by/page-14421>. – Дата доступу: 01.02.2017.

4. Ацэнка вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў па вучэбным прадмеце «Беларуская мова» [Электронны рэсурс] // Партал Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. – Рэжым доступу: <http://edu.gov.by/page-14421>. – Дата доступу: 01.02.2017.

5. Беларуская мова. Беларуская літаратура. V–IX класы. Вучэбная праграма для ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларус. і рус. мовамі навучання // Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. – Мінск : Нац. ін-т адукацыі, 2017. – 116 с.

6. Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце «Беларуская літаратура» для X – XI класаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання (базавы ўзровень) [Электронны рэсурс] // Нацыянальны адукацыйны партал. – Рэжым доступу: <http://adu.by/ru/homepage/obrazovatelnyj-protsess-2017-2018-uchebnyj-god/202-uchebnye-predmetry-v-xi-klassy/1270-belaruskaya-litaratura.html>. – Дата доступу: 01.02.2018.

7. Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце «Беларуская мова» для X – XI класаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання (базавы ўзровень) [Электронны рэсурс] // Нацыянальны адукацыйны партал. – Рэжым доступу: <http://adu.by/ru/homepage/obrazovatelnyj-protsess-2017-2018-uchebnyj-god/202-uchebnye-predmetry-v-xi-klassy/1269-belaruskaya-mova.html>. – Дата доступу: 01.02.2018.

8. Вучэбныя праграмы па вучэбных прадметах для ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларус. мовай навучання і выхавання. X клас (павышаны ўзровень) / Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. – Мінск : Нац. ін-т адукацыі, 2015. – 240 с.

9. Вучэбныя праграмы па вучэбных прадметах для ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларус. мовай навучання і выхавання. XI клас (павышаны ўзровень) / Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. – Мінск : Нац. ін-т адукацыі, 2016. – 248 с.

10. Інструктыўна-метадычныя пісьмы Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь [Электронны рэсурс] // Нацыянальны адукацыйны партал. – Рэжым доступу: <http://www.adu.by/ru/homepage/obrazovatelnyj-protsess/instruktivno-metodicheskie-pisma.html>. – Дата доступу: 01.02.2017. .

11. Інструкцыя аб парадку вывучэння беларускай і рускай моў замежнымі грамадзянамі і асобамі без грамадзянства, якія часова знаходзяцца або часова пражываюць у Рэспубліцы Беларусь : пастанова Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 13.06.2011 № 28 [Электронны рэсурс] // Партал Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. – Рэжым доступу: <http://edu.gov.by/page-1401>. – Дата доступу: 01.02.2017.

12. Канцэпцыя вучэбнага прадмета «Беларуская літаратура» // Роднае слова. – 2009. – № 8. – С. 80–89.

13. Канцэпцыя вучэбнага прадмета «Беларуская мова» // Роднае слова. – 2009. – № 8. – С. 90–96.

14. Кодекс Рэспублікі Беларусь аб адукацыі // Нацыянальны рэестр прававых актаў Рэспублікі Беларусь, 2011 г., № 13, 2/1795.

15. Метадычныя рэкамендацыі па фарміраванні культуры вуснага і пісьмовага маўлення ва ўстановах адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі [Электронны рэсурс] // Партал Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. – Рэжым доступу: <http://edu.gov.by/by-be/sistema-obrazovaniya/srenee-obr/2017-2018-uchebnyu-god/>.html. – Дата доступу: 01.02.2017. .

16. Правила проведения аттестации учащихся при освоении содержания образовательных программ общего среднего образования: постановление Министерства образования Республики Беларусь от 20.06.2011 № 38 [Электронны рэсурс] // Партал Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. – Рэжым доступу: <http://edu.gov.by/page-1401>. – Дата доступу: 01.02.2017.

17. Санитарные нормы и правила «Требования для учреждений общего среднего образования»: постановление Министерства здравоохранения Республики Беларусь от 27.12.2012 № 206 [Электронны рэсурс] // Партал Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. – Рэжым доступу: <http://edu.gov.by/page-14901>. – Дата доступу: 01.02.2017.

Сучасная тэорыя і методыка навучання і выхавання

Змест адукацыі і яго кампаненты. Кампетэнтнасны, асобна арыентаваны і дзейнасны падыходы ў адукацыі. Структура вучэбнай дзейнасці.

Формы арганізацыі пазнавальнай дзейнасці вучняў.

Тэхналогіі адукацыйнага працэсу. Класіфікацыя адукацыйных тэхналогій. Сучасныя сродкі навучання.

Арганізацыя адукацыйнага працэсу.

Кантроль і ацэнка вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў. Мэтавызначэнне і мэтапрыняцце ў адукацыйным працэсе.

Мэта і задачы выхавання. Асноўныя патрабаванні да выхавання. Асноўныя складнікі выхавання.

Гуманістычны падыход да выхавання; суб'ект-суб'ектнае ўзаемадзеянне ў працэсе выхавання. Дзіцячы калектыў як суб'ект выхаваўчага ўзаемадзеяння.

Арганізацыя выхаваўчага працэсу. Формы арганізацыі выхаваўчага працэсу. План выхаваўчай работы.

Спіс рэкамендаванай літаратуры

1. Жук, О. Л. Педагогика / О. Л. Жук. – Минск : БГУ, 2003. – 383 с.
2. Кабуш, В. Т. Гуманистическая воспитательная система : теория и практика / В. Т. Кабуш. – Минск : Акад. последиплом. образования, 2001. – 332 с.
3. Кашлев, С.С. Интерактивные методы обучения педагогике : учеб. пособие / С. С. Кашлев. – Минск : Выш. шк, 2004. – 176 с.
4. Концепция непрерывного воспитания детей и учащейся молодежи в Республике Беларусь (утверждена постановлением Министерства образования Республики Беларусь от 15 июля 2015 № 82) [Электронный ресурс] / Национальный образовательный портал. – Режим доступа: <http://www.adu.by/ru/rukovoditelyam/organizatsiya-vospitaniya.html>. – Дата доступа: 01.02.2017.
5. Педагогика / под ред. П. И. Пидкасистого. – М. : Пед. о-во России, 2009. – 576 с.
6. Подласый, И. П. Педагогика : в 3 кн. / И. П. Подласый. – М.: Гуманит. центр «ВЛАДОС», 2007. – Кн. 1 : Общие основы. – 527 с.
7. Подласый, И. П. Педагогика : в 3 кн. / И. П. Подласый. – М.: Гуманит. центр «ВЛАДОС», 2007. – Кн. 2: Теория и технологии обучения. – 575 с.
8. Подласый, И. П. Педагогика : в 3 кн. / И. П. Подласый. – М.: Гуманит. центр «ВЛАДОС», 2007. – Кн. 3: Теория и технологии воспитания. – 463 с.
9. Селевко, Г. К. Энциклопедия образовательных технологий : в 2 т. / Г. К. Селевко. – М. : НИИ школьных технологий, 2005-2006. – Т. 1. – 2005. - 816 с.
10. Селевко, Г. К. Энциклопедия образовательных технологий : в 2 т. / Г. К. Селевко. – М. : НИИ школьных технологий, 2005-2006. – Т. 2. – 2006. - 816 с.
11. Слостенин, В. А. Педагогика : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов. – М. : Академия, 2009. – 576 с.

12. Хуторской, А. В. Современная дидактика : учебник для вузов / А. В. Хуторской. – СПб. : ПИТЕР, 2001. – 544 с.

Тэорыя і змест вучэбных прадметаў «Беларуская мова» і «Беларуская літаратура»

Асноўныя фанетычныя законы беларускай мовы. Асноўныя нормы літаратурнага вымаўлення. Арфаграфія як сістэма правілаў напісання. Змены ў правапісе сучаснай беларускай мовы.

Асноўныя катэгорыі лексікі і фразеалогіі.

Сістэма марфалагічных катэгорый самастойных і службовых часцін мовы. Складаныя пытанні сінтаксісу і пунктуацыі.

Асновы культуры вуснага і пісьмовага маўлення. Функцыянальная стылістыка. Тэкст як адзінка мовы і маўлення.

Асноўныя перыяды развіцця беларускай літаратуры і іх характарыстыка.

Сутнасць і характэрныя асаблівасці асноўных мастацкіх сістэм (барока, класіцызму, асветніцтва, сентыменталізму, рамантызму, рэалізму, мадэрнізму, постмадэрнізму).

Змест асноўных тэарэтыка-літаратурных паняццяў. Спецыфіка літаратурных родаў і жанраў.

Цэласнасць мастацкага твора як ідэйна-эстэтычная катэгорыя, яе складнікі.

Спіс рэкамендаванай літаратуры

1. Кароткая граматыка беларускай мовы: у 2 ч. / пад рэд. А. А. Лукашанца. – Мінск : Беларус. навука, 2007. – Ч. 1: Фаналогія. Марфалогія. Марфалогія. – 351 с.
2. Кароткая граматыка беларускай мовы: у 2 ч. / пад рэд. А. А. Лукашанца. — Мінск : Беларус. навука, 2009. – Ч. 2 : Сінтаксіс. – 240 с.
3. Лазарук, М.А. Слоўнік літаратуразнаўчых тэрмінаў / М. А. Лазарук, А. Я. Ленсу. – Мінск : Нар. асвета, 2003. – 239 с.
4. Рагойша, В.П. Паэтычны слоўнік / В. П. Рагойша. – Мінск : Беларус. навука, 2004. – 576 с.
5. Сучасная беларуская арфаграфія : акадэмічны даведнік / І. У. Кандрацэня, Л. П. Кунцэвіч, А. А. Лукашанец. – Мінск : Аверсэв, 2012. – 272 с.

Сучасныя тэхналогіі, метады, прыёмы, сродкі адукацыйнай дзейнасці па вучэбным прадмеце

Сучасныя патрабаванні да ўрокаў мовы і літаратуры. Асноўныя прынцыпы тэхналагічнага падыходу да навучання беларускай мове і літаратуры.

Змест і арганізацыя кантрольна-ацэначнай дзейнасці на ўроках беларускай мовы і літаратуры.

Састаў і структура вучэбна-метадычных комплексаў па вучэбных прадметах «Беларуская мова» і «Беларуская літаратура».

Рэалізацыя сістэмна-функцыянальнага, камунікатыўна-дзейнаснага і лінгвакультуралагічнага падыходаў да навучання беларускай мове.

Эфектыўныя метады і прыёмы пры вывучэнні раздзелаў курса беларускай мовы (фанетыкі, арфаграфіі, лексікі і фразеалогіі і інш.).

Змест і метадыка работы па развіцці маўлення вучняў.

Прынцыпы і метады выкладання літаратуры, іх спецыфіка і адметнасць. Метады і прыёмы аналізу літаратурных твораў розных жанраў.

Фарміраванне ў вучняў чытацкіх уменняў і навыкаў у працэсе выкладання беларускай літаратуры на II і III ступенях літаратурнай адукацыі.

Рэалізацыя культуралагічнага падыходу ў працэсе выкладання беларускай літаратуры.

Вывучэнне беларускай мовы і беларускай літаратуры на павышаным узроўні. Сістэма факультатывных заняткаў па беларускай мове і беларускай літаратуры.

Арганізацыя даследчай дзейнасці вучняў. Падрыхтоўка вучняў да алімпіяды па беларускай мове і літаратуры, конкурсу даследчых работ.

Інфармацыйна-камунікацыйная камп'ютарная кампетэнтнасць педагога. Прызначэнне і магчымасці інфармацыйна-адукацыйнага асяроддзя (прасторы) установы адукацыі. Выкарыстанне электронных сродкаў навучання ў адукацыйным працэсе. Станоўчыя і магчымыя негатывыя бакі (фактары) шырокага выкарыстання інфармацыйных тэхналогій у адукацыйным працэсе.

Узроставыя асаблівасці навучэнцаў.

Матывы вучэбнай дзейнасці ў залежнасці ад узросту навучэнцаў. Дэвіянтныя паводзіны ў падлеткавым узросце.

Псіхалагічныя працэсы ў малых групах. Стылі педагогічнай дзейнасці.

Асаблівасці арганізацыі адукацыйнага працэсу ва ўмовах інтэграванага навучання і выхавання.

Актыўныя і інтэрактыўныя метады і прыёмы навучання беларускай мове і літаратуры.

Пазаўрочная дзейнасць па беларускай мове і літаратуры.

Спіс рэкамендаванай літаратуры

1. Валочка, Г. М. Арганізацыя і правядзенне факультатыўных заняткаў па беларускай мове / Г. М. Валочка // Роднае слова. – 2010. – № 7. – С. 71–73.
2. Валочка, Г. М. Асноўныя характарыстыкі сучаснага ўрока беларускай мовы / Г. М. Валочка // Беларуская мова і літаратура. – 2008. – № 12. – С. 12–14.
3. Зелянко, В. У. Навучанне беларускай мове : лінгвакультуралагічны падыход. 10—11 класы : вучэб.-метадыч. дапам. для настаўнікаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларус. і рус. мовамі навучання / В. У. Зелянко. – Мінск : НІА, 2011. – 136 с.
4. Методыка выкладання беларускай літаратуры: вучэб. дапам. / Л. В. Асташонак [і інш.]; пад рэд. В. Я. Ляшук. – Мінск : ТАА «Асар», 2002. – 416 с.
5. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапам. / М. Г. Яленскі [і інш.]. – Мінск : Адукацыя і выхаванне, 2007. – 448 с.
6. Руцкая, А. В. Методыка выкладання беларускай літаратуры: вучэб. дапам. / А. В. Руцкая, М. У. Грынько. – Мінск : Изд-во Гревцова, 2010. – 184 с.
7. Слесарава, І. М. Міжпрадметныя сувязі на ўроках літаратуры : культуралагічны аспект / І. М. Слесарава // Роднае слова. – 2012. – № 3. – С. 49–50.
8. Валочка, Г. М. Дыктант як сродак фарміравання арфаграфічных і пунктуацыйных навыкаў вучняў / Г. М. Валочка // Беларуская мова і літаратура. – 2011. – № 11. – С. 3–6.
9. Валочка, Г. М. Пераказ як сродак фарміравання ў вучняў навыкаў звязнага маўлення / Г. М. Валочка // Роднае слова. – 2011. – № 10. – С. 53–57.
10. Валочка, Г. М. Методыка правядзення розных відаў пераказаў пры навучанні беларускай мове / Г. М. Валочка // Роднае слова. – 2011. – № 11. – С. 49–54.
11. Валочка, Г. М. Навукова-даследчая работа навучэнцаў : метадычныя рэкамендацыі па напісанні і афармленні / Г. М. Валочка, В. У. Зелянко // Беларуская мова і літаратура. – 2013. – № 11. – С. 3–8.